

Проблеми національної економіки

УДК 339.137:664.6

Смаглюк Анна Андріївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

Смаглюк Анна Андреевна

кандидат экономических наук,

доцент кафедры управления персоналом и экономики труда

Харьковский региональный институт государственного управления

Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

Smahliuk Anna

PhD of Economic Sciences, Associate Professor of

Personnel Management and Labor Economics Department

Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the

National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

ORCID: 0000-0002-8874-3719

Надточій Алла Олександрівна

кандидат наук з державного управління,

доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентіві України

Надточий Алла Александровна

кандидат наук по государственному управлению,

доцент кафедры управления персоналом и экономики труда

Харьковский региональный институт государственного управления

Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

Nadtochii Alla

*Candidate of Science in Public Administration (PhD), Associate Professor of
Personnel Management and Labor Economics Department
Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine
ORCID: 0000-0001-7685-0544*

**АНАЛІЗ РИНКУ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ УКРАЇНИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ
АНАЛИЗ РЫНКА КОНДИТЕРСКИХ ИЗДЕЛИЙ УКРАИНЫ И
ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО РАЗВИТИЯ
ANALYSIS OF THE CONFECTIONERY GOODS MARKET IN
UKRAINE AND THE PERSPECTIVES OF ITS DEVELOPMENT**

***Анотація.** В статті досліджено основні тенденції розвитку ринку кондитерських виробів в Україні. Визначено ємність, насиченість, широту ринку, його експортно-імпорتنі можливості та основні причини проблемного становища даної промисловості. Проаналізовано динаміку, структуру обсягів виробництва кондитерської продукції, яка показала нерівномірність та диспропорційність її розвитку. Аналіз суб'єктів підприємництва кондитерської галузі з використанням основних показників їх діяльності, дозволив встановити основні закономірності та перспективи розвитку цієї привабливої у вітчизняній харчовій промисловості галузі. В дослідженні побудовано конкурентну карту ринку, за допомогою якої виділяється шістнадцять типових положень підприємств, які відрізняються ступенем використання конкурентних переваг і потенційною можливістю протидіяти тиску конкурентів. Досліджено рівень конкурентоспроможності семи найбільших підприємств кондитерської промисловості України за методикою оцінки,*

яка базується на одночасному використанні декількох методів оцінки конкурентоспроможності підприємства. Проаналізовано основні бар'єри входу на ринок кондитерських виробів, дослідження яких дозволило змодельовати майбутні перспективи появи нових гравців. А також авторами здійснене групування підприємств за декількома факторними ознаками, яке дало можливість запропонувати конкурентні стратегії для підприємств кондитерської промисловості з урахуванням їх рівня конкурентоспроможності, частки на ринку та визначити резерви розвитку вітчизняного ринку кондитерських виробів.

Ключові слова: *аналіз ринку, ринок кондитерських виробів, конкурентна карта ринку.*

Аннотація. *В статті досліджені основні тенденції розвитку ринку кондитерських изделий в Україні. Определены емкость, насыщенность, широта рынка, его экспортно-импортные возможности и основные причины проблемного положения данной промышленности. Проанализирована динамика, структура объемов производства кондитерской продукции, которая показала неравномерность и диспропорцию ее развития. Анализ субъектов предпринимательства кондитерской отрасли с использованием основных показателей их деятельности, позволил установить основные закономерности и перспективы развития этой привлекательной в отечественной пищевой промышленности отрасли. В исследовании построено конкурентную карту рынка, с помощью которой выделяется шестнадцать типовых положений предприятий, отличающихся степенью использования конкурентных преимуществ и потенциальной возможностью противостоять давлению конкурентов. Исследован уровень конкурентоспособности семи крупнейших предприятий кондитерской промышленности Украины по методике оценки, основанной на*

одновременном использовании нескольких методов оценки конкурентоспособности предприятия.

Проанализированы основные барьеры входа на рынок кондитерских изделий, исследование которых позволило смоделировать будущие перспективы появления новых игроков. А также авторами осуществлено группировки предприятий по нескольким факторными признаками, которое дало возможность предложить конкурентные стратегии для предприятий кондитерской промышленности с учетом их уровня конкурентоспособности, доли на рынке и определить резервы развития отечественного рынка кондитерских изделий.

Ключевые слова: *анализ рынка, рынок кондитерских изделий, конкурентная карта рынка.*

Summary. *The article explores the main trends in the development of the confectionery market in Ukraine. The capacity, saturation, breadth of the market, its export-import capabilities and the main causes of the problem situation of this industry are determined. The dynamics and structure of production volumes of confectionery products, which showed the unevenness and imbalance of its development, are analyzed. An analysis of the business entities of the confectionery industry using the main indicators of their activity, made it possible to establish the basic laws and prospects for the development of this industry - attractive in the domestic food industry. The study built a competitive map of the market, with the help of which sixteen typical positions of enterprises are distinguished, which differ in the degree of use of competitive advantages and the potential ability to withstand the pressure of competitors. The level of competitiveness of the seven largest enterprises of the confectionery industry of Ukraine by the assessment methodology based on the simultaneous use of several methods for assessing the competitiveness of the enterprise is investigated. The main barriers to entry into the confectionery market are*

analyzed, the study of which made it possible to simulate the future prospects of the emergence of new players. The authors also grouped enterprises on several factor grounds, which made it possible to propose competitive strategies for the confectionery industry enterprises taking into account their level of competitiveness, market share and determine the development reserves of the domestic confectionery market.

Key words: *market analysis, confectionery market, competitive market map.*

Постановка проблеми. Перетворення, які відбуваються в економіці України спричинили появу нових вимог до підприємств кондитерської галузі. Щоб залишатися конкурентоспроможними, вони повинні швидко оцінювати власну стратегію поведінки й передбачати перспективи розвитку у майбутньому, адже це дозволить зайняти стійку позицію як на вітчизняному, так і на світовому ринках. Зростання світового та українського ринку кондитерських виробів зумовлює необхідність детального вивчення вітчизняної кондитерської галузі та перспектив її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дослідження та вивчення ринків та кризових станів на них в межах національної економіки у будь-який період часу залишаються під пильною увагою як вітчизняних так і закордонних вчених. Зокрема проблемами розвитку вітчизняної кондитерської галузі та підвищенню конкурентоспроможності її суб'єктів займалися Басова О.О. [4], Галушко О. С. [5], Закревська Л. М. [6], Кроніковський Д. О. [8], Кушнір Р. В. [9], Ткаченко О. М. [10; 11]. Разом з тим, динамізм ринкових механізмів вимагає постійної уваги до дослідження кон'юктурних змін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – оцінити сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку вітчизняного

ринку кондитерської продукції в умовах організаційно-економічних трансформацій галузі.

Виклад основного матеріалу. Український ринок кондитерських виробів на сьогоднішній день – один із найбільш розвинутих і привабливих у вітчизняній харчовій промисловості. Кондитерська галузь становить щороку близько 11-15% всієї харчової промисловості країни. Кондитерські вироби не є продуктами першої необхідності і зараз їх ринок переживає далеко не кращі часи. Його привабливість пояснюється як з позиції існуючої конкуренції на ринку, так і по коливанням сезонності: більше споживають восени і взимку, менше – влітку, можливістю розширення і модернізації асортименту.

Вітчизняний ринок кондитерських виробів характеризується широким номенклатурним рядом товарів, які традиційно складаються в такі три групи: борошняні кондитерські вироби (солодке печиво, вафлі, пряники, рулети, кекси та ін.); шоколадні вироби, що містять какао (шоколад, шоколадні цукерки та ін.); цукристі вироби без какао (карамель, мармелад, желе, зефір та ін.). При рівні споживання 7,4 кг. на душу населення на рік, Україна є 8-ою у світі за споживанням кондитерських виробів на душу населення [1].

В структурі кондитерської галузі успішно домінують борошняні вироби і шоколад. При цьому більше половини (55,3%) складають борошняні вироби. Шоколад і продукти з вмістом какао разом мають частку в 23,6% [7].

Аналіз даних офіційної статистичної інформації в Україні, представлено у натуральному, а не у вартісному вимірі, оскільки вартісна їх оцінка, внаслідок підвищення цін та надмірних інфляційних процесів, не відображає реальної ситуації економічної кон'юнктури. Так, результати аналізу цих даних демонструють, що з 2014 по 2016 рр., ринок кондитерських виробів показував негативну тенденцію (рис. 1).

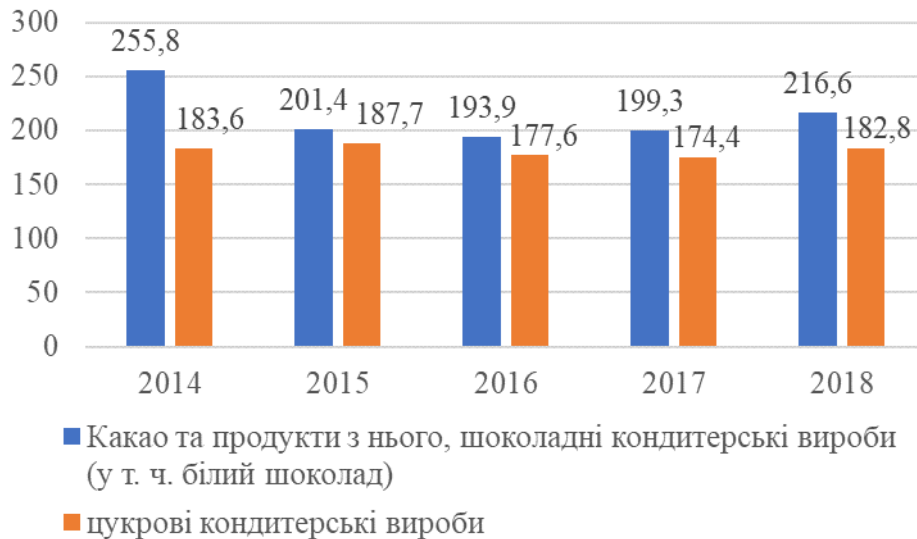

Рис. 1. Виробництво продукції підприємств кондитерської промисловості в Україні за 2014-2018 рр., тис. тон

Джерело: складено автором на основі [7]

З 2017 р. спостерігається незначна, але позитивна динаміка. Зокрема, згідно з останніми даними, в 2019 р. ми маємо збільшення обсягів виробництва цукерок шоколадних (крім цукерок із вмістом алкоголю, шоколаду в брикетах, пластинах чи плитках (+2,2%), карамелі, тофі (ірису) та солодощів аналогічних (+3,3%).

Як показують дослідження, серед вподобань вітчизняного споживача більше 95% ринку займають товари вітчизняних компаній [1]. Популярність продукції вітчизняних кондитерів обумовлена такими факторами, як: ціна, якість та тренд «Зроблено в Україні».

За насиченістю та широтою асортименту кондитерських виробів, ринок України не відрізняється від ринків європейських країн, де вона відноситься до традиційних галузей економіки. Він дуже великий, має близько 1000 найменувань різних товарів. Це 29 великих спеціалізованих підприємств, а також маса середніх і малих цехів. Сукупна потужність підприємств кондитерської галузі в рік складає приблизно 625 тис. тон.

Географічна структура галузі є доволі різноплановою. Лідерами на ринку серед виробників продукції є такі кондитерські компанії як Кондитерська корпорація «Roshen» (Київська, Кременчуцька, Бориспільська та два виробничі майданчики у Вінниці, а також Вінницький молочний завод, який забезпечує фабрики натуральною високоякісною молочною сировиною); ПрАТ КФ «АВК» (у м. Дніпропетровську, м. Мукачево); АТ «ВО «КОНТІ»; Корпорація «Бісквіт-Шоколад» (м. Харків); ПАТ Львівська кондитерська фірма «Світоч»; ПрАТ «Житомирські ласощі». Найбільші компанії, що є основними гравцями з виробництва кондитерських виробів наведено на рис. 2.

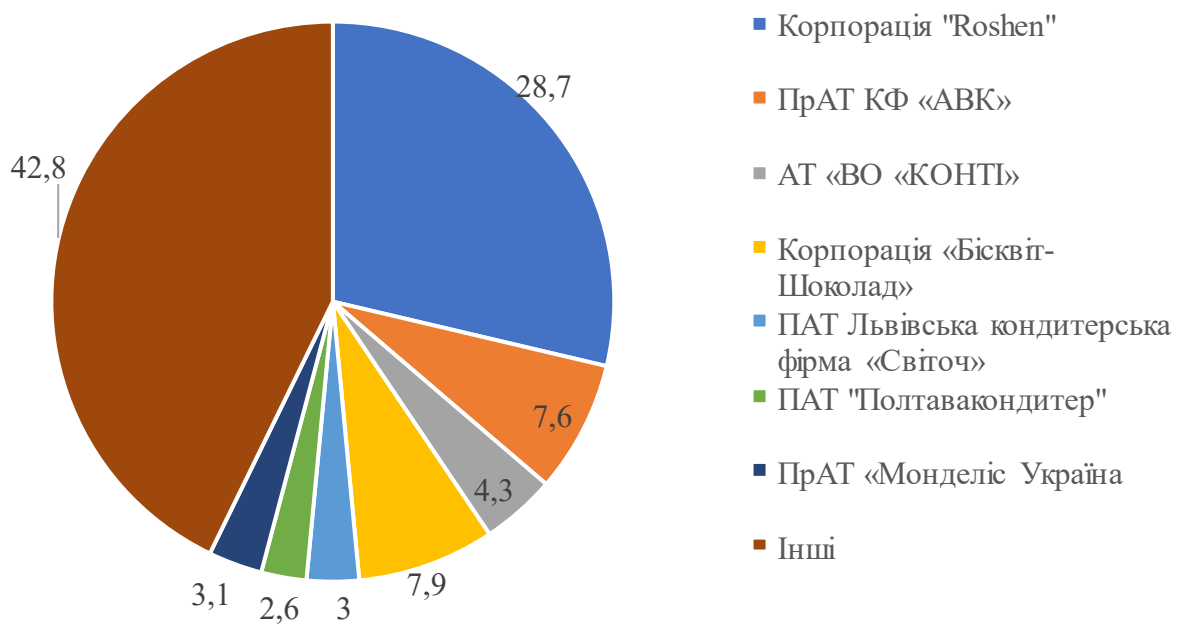

Рис. 2. Структура кондитерської галузі України у 2017 р.

Джерело: складено автором на основі [2]

З урахуванням статичності оцінки ринкової частки і мобільності ринку, для оцінки ступеня конкурентних позицій найбільших гравців кондитерського ринку, розглянемо конкурентну карту ринку.

В таблиці 1 наведено необхідні для побудови матриці конкуренції.

Таблиця 1

Розрахункові показники для побудови конкурентної карти ринку

Підприємство	Ринкова частка D_i^{2017}	Темп приросту ринкової частки ($T_i^{2013-2017}$), %
Корпорація «Roshen»	28,7	37,40
ПрАТ КФ «АВК»	7,6	-12,00
АТ «ВО «КОНТІ»	4,3	-15,22
Корпорація «Бісквіт-Шоколад»	7,9	6,33
ПАТ Львівська кондитерська фірма «Світоч»	3	-8,00
ПАТ "Полтавакондитер"	2,6	-2,67
ПрАТ «Монделіс Україна»	3,1	-15,23

Джерело: складено автором на основі [3; 1]

Якщо проаналізувати розташування підприємств в різних квадрантах (табл. 2), то воно є не випадкове. Адже найвигідніші чотири верхніх лівих квадранти займають Корпорації «Roshen» і «Бісквіт-Шоколад», що свідчить про наявність у них стійких конкурентних позицій.

Таблиця 2

Матриця формування конкурентної карти ринку

Ринкова частка, D_i		Кваліфікаційні групи			
		I	II	III	IV
Темп приросту, T_i		Лідери ринку	Підприємства із сильною конкурентною позицією	Підприємства із слабкою конкурентною позицією	Аутсайдиери ринку
		Кваліфікаційні групи	I	Підприємства з конкурентною позицією, яка швидко покращується	«Roshen»
II	Підприємства з конкурентною позицією, яка покращується			«Бісквіт-Шоколад»	«Полтавакондитер»
III	Підприємства з конкурентною позицією, яка погіршується			«АВК»	«Світоч»
IV	Підприємства з конкурентною позицією, яка швидко погіршується				«КОНТІ» «Монделіс Україна»

Джерело: складено автором на основі [3; 1]

Як бачимо, серед компаній спостерігається внутрішня конкуренція. Основні гравці кондитерських виробів в Україні активно змагаються за місцевий ринок. А пов'язано це з тим, що з 2016 р. значно скоротився експорт.

Протягом останніх років суб'єкти підприємництва-кондитери налагоджують частку експорту. Українські компанії стимулює відсутність мит на солодощі в Європейському Союзі. Лідери українського ринку: «Roshen», «Konti Group» і «АВК» активно використовують можливості і виводять новинки кондитерських виробів на зарубіжні ринки.

У світі ведеться рейтинг кондитерських компаній Candy Industry Global Top 100 [13], який складається на підставі річних даних про виторг від продажів продукції, про кількість працівників, асортимент і виробничі активи компаній, що публікуються в корпоративних звітах, маркетингових дослідженнях і доповідях аналітиків. За офіційними даними Top-100 в 2019 р. лідерство в першій десятці рейтингу утримує американська компанія Mars, виручка якої, в порівнянні з результатами 2016 р., знизилася до 18 млрд. дол. Друге місце посіла компанія Ferrero, її продажі склали 12,4 млрд. дол. Mondelez International втратило друге місце рейтингу у 2019 р. і посіло третє місце. Світову сотню замикає компанія Doumak Inc. з США – 133 млн. дол. чистого доходу.

Слід зазначити, що у даному рейтингу присутні також українські кондитерські компанії. Так, серед вітчизняних виробників найпотужнішим визнано «Roshen». Хоча, корпорація за два роки і опустилася з 24 на 27 місце. Однак чистий прибуток залишається суттєвим – 700 млн. дол. Konti Group впродовж 2 років посідає 44 місце.

Як бачимо, загальна тенденція розвитку галузі по-різному відбивається на результатах діяльності окремих її підприємствах. Так, на одних підприємствах спостерігається зростання прибутків, а на інших – зменшення.

У роботі Ткаченко О. М. [10] було досліджено рівень конкурентоспроможності одинадцяти найбільших підприємств кондитерської промисловості України. Для цього автором були використані структурний, функціональний методи оцінки конкурентоспроможності підприємств, а також метод експертних оцінок. Показники функціонального методу представлені за допомогою використання графічного методу, що полягає в побудові багатокутника конкурентоспроможності. Найменша площа фігури відповідає вищій конкурентоспроможності підприємства (рис. 3).

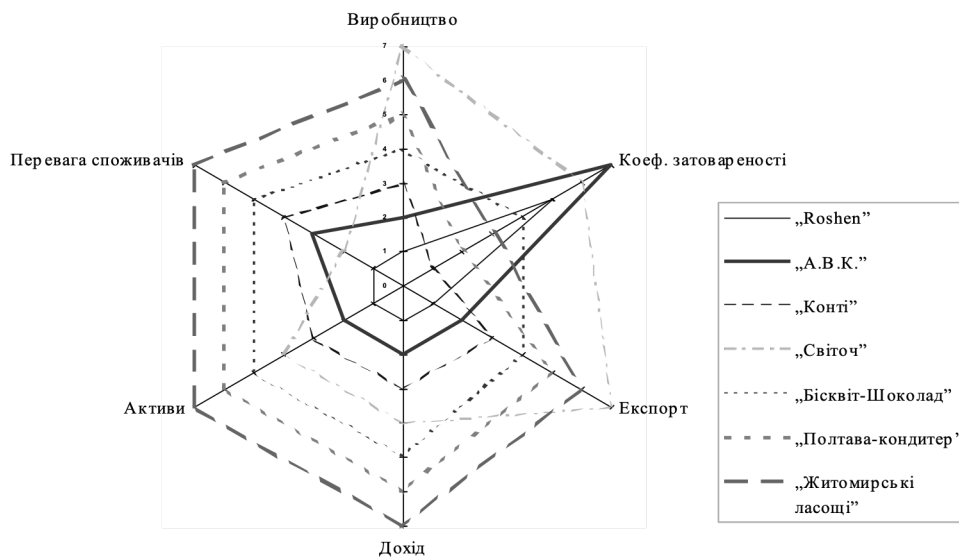

Рис. 3. Багатокутник конкурентоспроможності найбільших підприємств кондитерської промисловості України

Джерело: [10]

Дослідження конкуренції серед підприємств кондитерської промисловості дозволило встановити, що кількість висококонкурентних підприємств обмежена, що є загрозливим для подальшого розвитку ринку. Процес зміцнення лідерів ринку, що й надалі триває, може призвести до підсилення конкуренції і змусить більш слабкі підприємства залишити ринок, що в підсумку створить загрозу його монополізації.

Виходячи з основних бар'єрів входу на ринок кондитерських виробів (табл. 3), слід зазначити, що в найближчому майбутньому нові учасники ринку якщо і будуть, то будуть або середніми або крупними підприємствами, що виходять на новий ринок, можливо іноземні виробники.

Таблиця 3

Аналіз бар'єрів входу на ринок кондитерської продукції

Фактор	Оцінка	Вхідні бар'єри	Вага	Значення
Сила реакції учасників	2		0,15	0,3
Інформаційні бар'єри	2		0,15	0,3
Стартові затрати	1		0,1	0,1
Адміністративні бар'єри	1		0,1	0,1
Прихильність до діючих торгових марок	2		0,15	0,3
Споживчі стереотипи	2		0,2	0,4
Витрати переключення	1		0,15	0,15
Разом			1	1,65

Джерело: [9]

Оцінюючи сегмент виробництва кондитерських виробів, можна відзначити, що частка підприємств, які удосконалюють виробництво, порівняно невелика. На сьогодні в Україні працюють майже 800 компаній-виробників кондитерської продукції. При цьому 3 компанії-лідери займають близько 50% у структурі національного виробництва, що свідчить про високу концентрацію на цьому ринку.

Зауважимо, що українська кондитерська галузь є експортно орієнтованою. Загалом сальдо (різниця) між статтями експорту й імпорту солодоців у 2017 р. складала 65 млн доларів [12], хоча з 2013 по 2017 рр. показник імпорту (у %) зріс, а експорту – знизився.

Продукція української кондитерської галузі експортується до більш ніж 50 країн світу, було відкрито і продовжують відкриватися нові канали експорту.

Кондитерська галузь є матеріаломісткою. Вона є одним із провідних споживачів української сільськогосподарської сировини – цукру, борошна,

крохмалопатоки, молока тощо – на яку забезпечує значний попит. Якщо через зростання цін на основну сировину у наступних роках вартість готової продукції кондитерської галузі буде зростати більшими темпами, ніж підвищення доходів населення, то можливе зниження внутрішнього споживання деяких видів кондитерської продукції. Також, через збільшення вартості виробництва таких товарів, як карамель українські виробники можуть втратити і конкурентні переваги на зовнішніх ринках. Однак слід зазначити, що чутливість різних українських виробників кондитерської продукції до перелічених негативних факторів у майбутньому також буде різною [5].

Аналіз наукових джерел переконує, а вищенаведений аналіз підтверджує, що основними причинами проблемного становища даної промисловості є:

- зниження рівня життя населення України, а отже і купівельної спроможності;
- закриття одного з головних ринків збуту – Росії й ускладнення експорту у зв'язку з проблемами транзиту у країни СНГ через РФ.
- зростання вартості сировини (Індонезія, Бразилія, Еквадор тощо);
- проведення бойових дій на сході України, анексія Криму та ескалація напруги в міжнародному політичному середовищі [5];
- загострення конкуренції, внаслідок встановлення зони вільної торгівлі між ЄС та Україною; скасування мит на імпорту кондитерських виробів з країн ЄС призведе до збільшення присутності іноземних виробників на ринку солодощів України [5];
- зростання боргового навантаження окремих виробників через скорочення прибутків й залежність від імпортової сировини.

Проведене групування підприємств, дало можливість запропонувати конкурентні стратегії для підприємств кондитерської промисловості (табл. 4).

Таблиця 4

Групування підприємств кондитерської промисловості

Групи	Підприємства	Сумарна частка ринку	Розмір підприємств	Запропонована стратегічна альтернатива
1	Корпорація „Roshen”, ПрАТ КФ „А.В.К.”, АТ ВО „Конті”	41%	Великі корпорації	Стратегія постійного наступу; Стратегія оборони та зміцнення; Стратегія підприємств, які наслідують лідера.
2	Корпорація „Бісквіт-Шоколад”, ЗАТ „Світоч”, ПрАТ „Житомирські ласощі”, ПАТ „Полтавакондитер”, ПАТ „Рівненська к.ф.”, ПрАТ «Монделіс Україна»	21%	Великі фабрики	Озброєний нейтралітет, Стратегія фахівця, Стратегія фірми „у нас краще ніж у них”, Стратегія характерного іміджу
3	Інші	38%	Середні, малі	Нішова стратегія

Джерело: складено автором на основі [2]

Висновки. Оскільки обсяг споживання кондитерських виробів серед населення України впродовж тривалого часу та їх вподобання залишаються відносно стабільними, збільшення ринку вітчизняних кондитерських виробів можливе за рахунок збільшення експорту.

Перспективним може стати зміна зовнішнього виду товарів. Азійські товари – лідери креативної упаковки, і щоб завоювати даний ринок, потрібно покращити дизайн етикеток.

Література

1. Аналіз ринку борошняних кондитерських виробів України з 2016 року : веб-сайт. URL: https://koloro.ua/ua/blog/issledovaniya/analiz_runka_muchnyh_konditerskih_izdeliy_2016.html (дата звернення 02.01.2020).
2. Аналіз ринку кондитерських виробів: тенденції : веб-сайт. URL: <https://koloro.ua/ua/blog/brending-i-marketing/analiz-rynka->

- konditerskikh-izdeliyukrainy-tendentsii.html (дата звернення 02.01.2020).
3. Аналітичний огляд кондитерського ринку України. Національне рейтингове агентство «Рюрік». Київ, 2013. 19 с. URL: http://www.rurik.com.ua/documents/research/Confect_2013_review.pdf (дата звернення: 10.11.2019).
 4. Басова О. О. Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку кондитерської галузі України // Ефективна економіка. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6311> (дата звернення: 10.11.2019).
 5. Галушко О. С. Тенденції розвитку ринку кондитерських виробів та особливості трансформації у системі цінностей його учасників // Актуальні проблеми економіки. 2016. № 1. С. 15-21.
 6. Закревська Л. М. Оцінка та підвищення конкурентоспроможності підприємств кондитерської промисловості України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та екон. наук : 08.06.01. Київ, 2005. 29 с.
 7. Державна служба статистики : веб-сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 10.11.2019).
 8. Кроніковський Д. О. Тенденції кондитерської промисловості України // Ефективна економіка. 2014. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3460> (дата звернення 02.01.2020).
 9. Кушнір Р. В. Конкурентоспроможність підприємств кондитерської галузі: стратегічний аспект // Ефективна економіка. 2013. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2190>
 10. Ткаченко О. М. Організаційно-економічні основи підвищення конкурентоспроможності підприємств кондитерської промисловості України підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-та екон. наук : 08.00.04. Київ, 2007. 27 с.

11. Ткаченко О. М. Перспективи розвитку вітчизняної кондитерської промисловості після вступу України до СОТ // Наукове видання Економіст. 2017. №3. С. 20-21.
12. Food industry in Ukraine (Харчова промисловість в Україні). Контент-маркетингове агентство Top Lead за підтримки партнерів: Американської торговельної палати в Україні, юридичної фірми AEQUO та «Райффайзен Банк Аваль». Інформаційний та аналітичний партнер – BusinessViews : веб-сайт. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/food-industry-report-2017/> (дата звернення 02.01.2020).
13. Global Top 100 Candy Companies 2019 : веб-сайт. URL: <https://www.candyindustry.com/2019/top-25-candy-companies>

References

1. Analiz rynku boroshnjanykh kondytersjkykh vyrobiv Ukrajinjy z 2016 roku: веб-сайт. URL: https://koloro.ua/ua/blog/issledovaniya/analiz_runka_muchnyh_konditerskih_izdeliy_2016.html (data zvernennja 05.01.2020).
2. Analiz rynku kondytersjkykh vyrobiv: tendenciji : веб-сайт. URL: <https://koloro.ua/ua/blog/brending-i-marketing/analiz-rynka-konditerskikh-izdeliyukrainy-tendentsii.html> (data zvernennja 02.01.2020).
3. Analitychnyj oghljad kondytersjkogho rynku Ukrajinjy. Nacionaljne rejtyngrove aghentstvo «Rjurik». Kyjiv, 2013. 19 s. URL: http://www.rurik.com.ua/documents/research/Confect_2013_review.pdf (data zvernennja 09.11.2019).
4. Bassova O. O. Analiz suchasnogho stanu ta perspektyv rozvytku kondytersjkoji ghaluzi Ukrajinjy. Efektyvna ekonomika. 2018. # 5. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6311> (data zvernennja 10.12.2019).

5. Ghalushko O. S. Tendenciji rozvytku rynku kondytersjkykh vyrobiv ta osoblyvosti transformaciji u systemi cinnostej jogho uchasnykiv. Aktualjni problemy ekonomiky. 2016. # 1. S. 15-21.
6. Zakrevsjka L. M. Ocinka ta pidvyshhennja konkurentospromozhnosti pidpryjemstv kondytersjkoji promyslovosti Ukrainy : avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja k-ta ekon. nauk : 08.06.01. Kyjiv, 2005. 29 s.
7. Derzhavna sluzhba statystyky : veb-sajt. URL: www.ukrstat.gov.ua (data zvernennja 03.01.2020).
8. Kronikovsjkyj D. O. Tendenciji kondytersjkoji promyslovosti Ukrainy. Efektyvna ekonomika. 2014. # 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3460> (data zvernennja 02.01.2020).
9. Kushnir R. V. Konkurentospromozhnistj pidpryjemstv kondytersjkoji ghaluzi: strategichnyj aspekt. Efektyvna ekonomika. 2013. # 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2190> (data zvernennja 02.01.2020).
10. Tkachenko O. M. Orghanizacijno-ekonomichni osnovy pidvyshhennja konkurentospromozhnosti pidpryjemstv kondytersjkoji promyslovosti Ukrainy pidpryjemstva : avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja k-ta ekon. nauk : 08.00.04. Kyjiv, 2007. 27 s.
11. Tkachenko O. M. Perspektyvy rozvytku vitchyznjanoji kondytersjkoji promyslovosti pislja vstupu Ukrainy do SOT. Naukove vydannja Ekonomist. 2017. #3. S. 20-21.
12. Food industry in Ukraine (Kharchova promyslovistj v Ukraini). Kontent-marketyngrove aghentstvo Top Lead za pidtrymky partneriv: Amerykansjkoji torghoveljnoji palaty v Ukraini, jurydychnoji firmy AEQUO ta «Rajffajzen Bank Avalj». Informacijnyj ta analitychnyj

partner – BusinessViews : veb-sajt. URL:
<https://businessviews.com.ua/ru/food-industry-report-2017/> (data
zvernennja 02.01.2020).

13. Global Top 100 Candy Companies 2019 : veb-sajt. URL:
<https://www.candyindustry.com/2019/top-25-candy-companies> (data
zvernennja 02.01.2020).